

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2002
FORFATTER:	Helga Møller Nielsen
TITEL:	Det Jydske Haveselskab Koldingkredsen.
KORT RESUME:	Koldingkredsens 92-årige hiatorie.

DET JYDSKE HAVESELSKAB KOLDINGKREDSSEN

AF HELGA MØLLER NIELSEN

Her skal berettes stort og småt om en forening, der har 92 år på bagen, som har overlevet to verdenskrige og diverse krisetider indimellem, men stadig er i fuld vigør, nemlig *Det jydsk Haveselskab Koldingkredsen*.

Det hele startede med, at en kreds af frugtavlssinteresserede indkaldte til et møde for at undersøge muligheden for at få dannet en forening til fremme af rationel frugtavl og havebrug. Man var bekymret for frugtavlens fremtid på grund af dårlig vedligeholdelse af frugttræer, dårlige sorter og de store angreb af insekter og svampe på træerne.

Et udvalg blev nedsat til at arbejde videre med sagen. Udvalget bestod af frugtavlere Dahl, Sdr. Bjert, snedker Olsen, Taps, Laurits Nielsen, Skartved, gartner J.P. Bech, Morten Nielsen, H. Nielsen, Kolding og skræddermester Christensen, Munkensdam.

Mødet fandt sted den 15. november 1910. 50 medlemmer havde allerede da tegnet sig som medlemmer, og dagen efter berettede avisen:

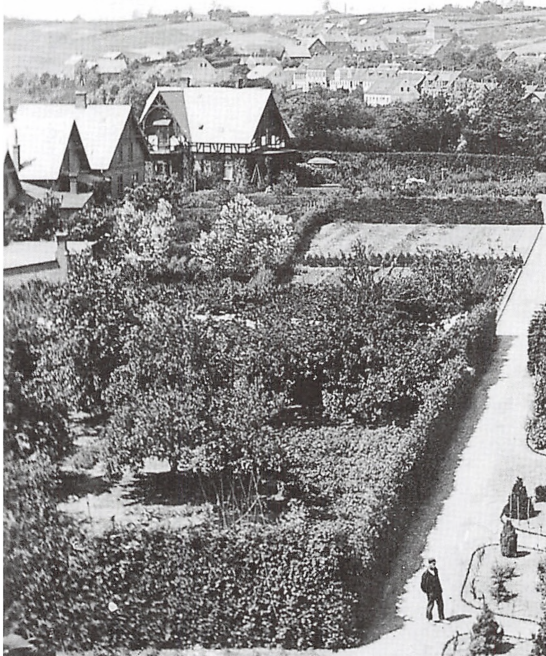
Til mødet i går på "Fremad" angående dannelse af et Sydjydsk Haveselskab var mødt ca. 40 personer. Gartner Bech bød velkommen og meddelte, at det nedsatte udvalg havde udarbejdet udkast til love, og at hovedopgaven var gennem foreningen at give vejledning angående valg af sorter, træernes behandling og indkøb deraf samt at foretage dyrkningsforsøg. Efter længere udta-

lelser om frugtavl af Morten Nielsen og havebrugslærer Hansen, Baungaard, gik man over til at drøfte vedtægter. Sluttelig vedtoges det at oprette et Sydjydsk Haveselskab til frugtavlens fremme.

På den stiftende generalforsamling den 6. december 1910 blev vedtaget "Love for Sydjydsk Haveselskab", og det fremgår af protokollen, at følgende blev valgt til bestyrelsen: Havebrugslærer Hansen, Baunegaard, Morten Nielsen, Kolding, J.P. Bech, Kolding, H. Nielsen, Kolding, snedker Olsen, Taps, skræddermester Christensen, Seest og fru Maren Jørgensen, Lunderskov. Sidstnævnte blev valgt med flest stemmer, men det var Morten Nielsen, der ved det efterfølgende bestyrelsesmøde valgtes til formand, J.P. Bech blev næstformand og H. Nielsen sekretær.

Også ifølge den gamle forhandlingsbog kan man se, at allerede den 20. december 1910 var man klar med en liste over anbefalelsesværdige frugttræer og buske. Der vedtoges også takster for sprøjtning: Frugtbuske 3 øre pr. stk, frugttræer indtil 5-6 år på plantestedet 5 øre pr. stk., fra 6-10 år på plantestedet 10 øre pr. stk. og over 10 år på plantestedet 15 øre pr. stk. Medlemmerne fik 20 % rabat. Medlemsbidraget var i de vedtagne love fastsat til 1 kr. årlig og skulle betales i årets første kvartal.

I september 1911 arrangerede foreningen

Frugttræer i Kolding Planteskole ved Ejlersvej, 1905.

en frugtudstilling på Casino i samarbejde med 11 husmandsforeninger. Borgmester Viggo Baller åbnede udstillingen, der bestod af 120 udstillere med i alt 720 numre. Frugter blev bedømt, og der blev uddelt diplomer. Flere frugter blev ved den lejlighed navngivet. Hvad udstillere angik, var tilslutningen god, men desværre var besøget ikke stort, især om søndagen, hvor "vedvarende regnvejr holdt landboerne hjemme".

De løbende forretninger gik godt. Pr. 4. februar 1912 var det gjort op, at der ved foreningens foranstaltning var sprøjtet 4593 frugttræer og 4376 frugtbuske samt indkøbt

9000 frugttræer og buske. Der blev arrangeret fælles indkøb af frø, i 1912 blev der købt frø for 76 kr., og der blev truffet aftale med købmand B. Aagaard om salg af kobbervitriol til en pris af 24 øre pr. pund og med I.A. Hansens Kalkværk om brændt kalk til 6 kr. pr. 1000 pund eller 65 øre pr. 100 pund i købers sække, begge steder mod forevisning af gyldig medlemskort.

Nu meldte der sig et behov for et medlemsblad. En aftale kom i stand med bogtrykker Christensen, Kolding om udgivelse af et blad mod et vederlag på 25 øre årligt pr. medlem. Bladet skulle udkomme den 15. i hver måned og indeholde oplysninger om alt vedrørende frugtavl og andre havekulturer og også indeholde foreningsmeddelelser - herunder oplysning om møder m.v. Forsøget gik ikke så godt, og aftalen blev opsagt. I stedet lavede man en aftale med handelsgartner Jensen, Vonge, der udgav bladet „Vort Havebrug“ om, at foreningen fik 8 sider i hans blad årligt for 50 øre plus postpenge.

Sydjydsk Haveselskab ville gerne have en forsøgshave, og den 6. oktober 1913 vedtoges det at ansøge Kolding Byråd om et stykke jord til formålet.

I august 1914 fik foreningen tilbudt et stykke jord af Kolding Byråd bag Stejlbjerg. Det var imidlertid ikke særlig velegnet, da jordstykket var meget sandet og udsat for blæst fra alle sider. Derefter blev der anvist foreningen et stykke jord beliggende vest for Dyrehavegårds skov, det var 122 fod i bredden og 195 fod i længden. Muldlaget var ikke tykt, og nedenunder var en stor del af stykket slemt leret, men foreningen overtog alligevel jordstykket fra efteråret 1915. 1916 blev det pløjet og tilplantet med kål for at få rensset jorden.

Kålen blev senere solgt på efterårets udstilling, og derved indkom 29 kr. og 25 øre. Pengene var der god brug for, bl.a. til at dække et underskud på 8 kr. 50 øre ved udstillingen. I 1918 besluttede man dog at tilbagegive jorden til kommunen, da der ikke var udsigt til, at det kunne blive en „iagttagelseshave“.

Formanden Morten Nielsen døde i 1914 og den næste formand, lærer Eriksen, Bramdrup det følgende år. Han efterfulgtes af gårdejer Østerlund, Lunderskov. I 1919 overtoges formandsposten af restauratør Flindt, Jernbanehotellet i Munkegade.

I protokollen fra 1911 står, at det blev vedtaget at indmelde foreningen i „Jydske Haveselskab“, men det kan ikke være blevet til noget, for marts 1918 havde foreningen besøg af statskonsulent Riedel fra Aarhus, som orienterede om betingelserne for, at foreningen kunne optages som en kreds under „Jydske Haveselskab“. På et bestyrelsesmøde i juni oplyses det, at foreningens navn nu er „Jydske Haveselskab Koldingkredsen“.

Der var i de år vanskeligheder med at afholde udstilling på grund af for få udstillere. Efter at man i 1922 igen måtte aflyse årets udstilling, afholdt man i stedet i 1923 en havekonkurrence, og her havde man fundet noget, som kunne samle interessen i nogle år. Der blev f.eks. uddelt 7 præmier i 1923 og 8 i 1924. Man afsatte 50 kr. årligt til præmier. I 1924 kunne den nyvalgte formand, overportør J.N. Lausen, berette om, at der i det forløbne år havde været afholdt fire foredrag og en havevandring hos gartner Aksel Olsen.

De følgende år gik stille og roligt med foredrag, havevandring og havekonkurrencer. Der blev også gjort forsøg med podning af frugttræer. Et par sommerudflugter blev det

også til, og Det Jydske Haveselskabs konsulenter kom på besøg hos haveejere, der godt ville have nogle gode råd. Formanden kan ikke have ligget på den lade side, idet der berettes om, at han i 1926 udsendte 156 skrivelser og modtog 55. Han havde ydermere skrevet 8 artikler til aviser og blade.

I 1932 gik kredsen sammen med Biavlerforeningen om en udstilling, som gav et „smukt lille overskud“ til hver af parterne.

På et møde den 18. november 1935 besluttede bestyrelsen at holde 25 års stiftelsesfest med fælles kaffebord, hvortil man vil indbyde medlemmer med damer. Da man efter nærmere gennemgang af medlemsprotokollen mente, at festen ikke ville samle ret mange, blev den aflyst. Samme år valgtes N.H. Stephen Dahl til ny formand.

I slutningen af 1930'erne var foreningen i krise. Medlemstallet faldt fra 63 medlemmer i 1935 til 32 i 1940. Der blev ikke valgt ny formand efter Dahls død 1937 eller 1938. Ved et krisemøde i maj 1940 havde man indkaldt en af Det jydskes Haveselskabs konsulenter, Gylling og selskabets hovedkasserer direktør Houlberg. Det besluttedes at nedsætte antallet af bestyrelsesmedlemmer fra 9 til 5, og som ny formand valgtes den tidligere formand overportør Lausen. Han må være død kort tid efter, for forpagter A.P. Lunden blev fungerende og senere valgt formand. Han var den første, der lavede et program for foreningens arrangementer. Takket være hans indsats steg medlemstallet i 1942 til 51 og 1944 til 82.

Den 2. april 1946 har forhandlingsprotokollen den foreløbig sidste tilførsel om et bestyrelsesmøde, og derefter forsvandt bogen i adskillige år. Den 20. november 1968 blev bogen afleveret til den daværende formand, skatteinspektør Børge Nellesmann. Den var fundet i redaktør af den radikale avis, S.M. Sørensens efterladenskaber.

Et hul på 22 år af kredsens historie er ikke let at fylde ud. Børge Nellesmann kunne fortælle, at han overtog formandsposten efter Gudmund Olsen. Gudmund Olsen sendte dette brev til kredsen:

Jeg husker ikke årstallene for min formandspost, men den lå mellem A.P. Lunden og Børge Nellesmann. Derimod husker jeg, hvordan jeg kom i bestyrelsen.

En gang efter krigen så jeg en annonce i Folkebladet om generalforsamling i Haveselskabet på Biblioteket og gik derned. Der var måske 15-20 deltagere, og ingen kendte tilsyneladende hinanden. Efter beretning og regnskab skulle der af en eller anden grund vælges en mere til bestyrelsen.

Forslag udbedes! Tavshed et stykke tid, indtil en rejser sig og peger på mig og siger: "Jeg foreslår ham der", og så var det sket. Formand var da forpagter Lunden, og redaktør Sørensen fungerede som sekretær. Kasserer mener jeg var Toft, der også var kasserer i Sygekassen i Vestergade.

Bestyrelsesmøder afholdtes "efter behov" og foregik over en kop kaffe (for egen regning) på Saxildhus mellem 16 og 17. Kassereren foreslog at forhøje kontingentet fra 5 til 6 kr., hvilket redaktør Sørensen havde store skrupler ved og forudså en "masseudmeldelse" af foreningen. Forhøjelsen blev gennemført, og der skete ikke nogen katastrofe.

I min tid deltog Koldingkredsen i en stor havebrugsudstilling i Vingstedhallen under ledelse af konsulent Bertelsen, Struer. Nabo-kredse var også deltagere, og overskuddet deltes mellem de deltagende kredse. Det blev vel nogle få hundrede kr. til hver kreds. Jeg agiterede en del for jordbundsanalyser gennem foreningen. Det gav nemlig 1 kr. i kassen for hver, og den var jo let tjent.

1968 bestod bestyrelsen, der var valgt den 12. marts 1963, af skatteinspektør Børge Nellesmann, cykelhandler Aage Bjerregaard, inseminør Sigvard Abildskov, direktør Nis Steffensen og sektionsleder J. Fugl Svendsen.

I 1968 blev det Det jydskes Haveselskab opdelt i 7 regioner, de skulle fungere som bindeled til hovedselskabet. Kolding kom til at tilhøre region 5. Hvert år blev der afholdt delegeretmøder. Med årene har det udviklet sig til også at omfatte kurser for medlemmer, kurser for bestyrelser, udflugter, rejser og plantemarked.

1969 blev Det jydskes Haveselskabs standardvedtægter vedtaget for Koldingkredsen med små ændringer. Nu var medlemstallet steget til 534, men kassereren havde et stort

arbejde med at få kontingentet på 30 kr. ind-drevet. I dag bliver kontingentet opkrævet via hovedkontoret.

I samarbejde med nabokredsene i Egtved, Aagaard, Nørup og Bredsten arrangerede Koldingkredsen en haveudstilling i Egtvedhallen den 28. og 29. august 1970. Udstillingen blev en vældig succes, måske også fordi man havde fået lov til at lade alle udstillingsgæster aflægge besøg på Nybjerg Vandmølle. Entreindtægten blev 14.755 kr. og det samlede overskud 10.981,58 kr., hvoraf Koldingkredsen fik 4.563,49 kr.

I 1973 fejrede Haveselskabet sit 100 års jubilæum ved en storstilet haveudstilling i Marselisborghallen i Aarhus. Koldingkredsen

blev tildelt et areal på 12 m² til en bregneudstilling. Der blev indkøbt havebregner og andre "skyggeplanter" hos Nørgaards Stauder for ca. 2.000 kr. Olga Nørgaard var meget behjælpelig, og bregnestanden vandt megen anerkendelse.

I årenes løb er man via foredrag og lysbilleder kommet langt omkring i planternes verden, men også foredrag om verden omkring blev taget op - U.S.A, Fijiiøerne, Hawaii, Australien, Bangkok, Centralafrika, o.s.v.

Efter generalforsamlingen 1977, hvor Børge Nellemann havde meddelt, at han ikke ville fortsætte, holdt den frigjorte formand lysbilledforedraget "Blomstersafari", en snak om Carl v. Linné, „botanikkens fader“. Lys-

Formanden for Koldingkredsen, Børge Nellemann fotograferet i sin have i juli 1968. Anledningen var, at interessen for haver var steget voldsomt sammen med parcelhusbyggeriet. Foto: Peter Thastum.

Helga Møller Nielsen i gang med omplantningen. Helga Møller Nielsen blev indvalgt i bestyrelsen for Koldingkredsen i 1979 og var formand 1983-98.

billeder fra Uppsala, Åland, Sydsverige, Schweiz og Italien ledsagede snakken.

Ved det efterfølgende konstituerende møde valgtes viceskoledirektør Martin Duus som ny formand.

I oktober 1977 kom en henvendelse fra Kolding Kommunes Tekniske Forvaltning, om kredsen ville medvirke ved arrangementer af havemæssig karakter i Den Geografiske Have. Det var der enighed om i foreningen, og ved rosenkåringen 1978 deltog Koldingkredsen med en stand. Også ved Det jyske Haveselskabs landsdelsudstilling 1979 deltog

kredsen med en stand, og igen tyede man til Olga Nørgaard, som fremstillede planter og lavede en plan over standens opbygning.

I de følgende år var der mange aktiviteter - foredrag ved konsulenter og „fremmede“, udflugter og havevandring, hvor lokale med stor venlighed åbnede deres haver. Plantesalg og plantebytning kom også ind i billedet. Drivhuse i private haver var nu blevet meget populære, så kredsen begyndte at formidle drivhusplanter fremstillet hos drivhusgartner Erik Magnusson, en stor succes igennem årene.

I anledning af Det jyske Haveselskabs 125 års jubilæum blev der plantet et egetræ ved plejecentret Olivenhaven, 1998. Bag byrådsmedlem Carl Sørensen, der plantede træet, ses foreningens formand Erling Møller Pedersen.

Martin Duus var i 6 år en meget energisk og idérig formand, men 1983 meddelte han, at han på grund af tidnød så sig nødsaget til at trække sig tilbage. Han blev efterfulgt af undertegnede, Helga Møller Nielsen, der var formand i 15 år. I 1998 blev Erling Møller Pedersen ny formand.

En stor begivenhed i foreningen var Koldingkredsens 75 års jubilæum, der blev fejret i 1985 med en stor fest på Industrien den 10. november. Den tidligere formand Børge Nel-

leman bidrog med et causeri over kredsens virke. Søren Ryge Petersen viste lysbilleder og fortalte om planternes verden, og foreningen havde fremskaffet mange flotte ting til haven, som blev bortloddet.

Igen i 1998 var der jubilæum. Nu var det Haveselskabets 125 års jubilæum, der fejredes.

Her i Kolding blev der, som i alle andre kredse i Jylland, plantet et egetræ og sat en masse blomsterløg. Man valgte at sætte træet

ved plejecentret Olivenhaven, og det blev plantet under megen festivitas. Der var tale ved kulturudvalgsformand Carl Sørensen, og en masse børnehavebørn hjalp med at sende balloner med vedhæftede frøposer op. En del havnede i de omliggende træer, men mange steg flot op til børnenes store begejstring.

Koldingkredsen har i dag omkring 600 medlemmer, der modtager Det jydskes Haveselskabs blad *Haven*. Desuden udgiver Koldingkredsen et lille blad 4 gange om året med små haveartikler og omtale af kommende arrangementer.

Hvem er vi egentlig, alle os i Det jydskes Haveselskab?

Er vi dem med de pæne haver, de giftfrie grøntsager, vand i haven, med udestuer fyldt med planter, med de rigtig fine plantesamlinger?

Ja, dem er vi også - men vi er også alle dem med almindelige haver, som bare er glade for blomster og planter, og som nyder at se det hele trives og gro.

Ingen behøver at sige: „Min have er ikke pæn nok til, at jeg kan være medlem“. Det jydskes Haveselskab er for alle.